

NÁZEV: BAROKNÍ KRAJINOTVORBA. SROVNÁNÍ PŘÍSTUPU ŠLIKŮ A SASKO-LAUENBURSKÝCH

86 stran textu, seznam pramenů a literatury, mapové a obrazové přílohy (dobová vyobrazení, dobové plány, fotografie současného stavu)

AUTOR: Bc. Michal VOKURKA

VEDOUcí PRÁCE: PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Odevzdáno na Ústavu českých dějin FF UK v květnu 2018.

Diplomní práci M. Vokurky bylo radost vést, třebaže (nebo právě proto, že) zpracovávané téma nepatří přímo k mým badatelským specializacím. Autor své téma a pracovní hypotézy formuloval samostatně, ale také respektoval mé podněty. Dokázal navázat na svůj předchozí výzkum, jehož výsledky již zčásti publikoval v odborném tisku, a posunout jej inovativním směrem. Přitom čerpal ze své erudice nejen při práci s nevydanými, především německy psanými prameny, ale i z nejmodernějších technických vymožeností, jako jsou LiDARové snímky. Zároveň dokázal využít i interdisciplinárních východisek, kdy se sebejistě pohybuje v oblasti historie, historické geografie a krajinářství.

Po formální stránce nelze studii M. Vokurky takřka nic vytknout. Poznámkový aparát je téměř dokonalý, jen tu a tam schází majuskule ve jménu autora,¹ občas se za poznámkou objeví čárka místo tečky.² Místy chybí kurzíva v názvech děl.³ Nejednotně uvádí M. M. Ungnadovou (s. 37) a M. M. Ungnad (s. 34). Autor píše kultivovaně, bez jazykových prohrěšků.⁴ Jeho styl je střídmy, ovšem výstižný, bez zbytečných okolků jde přímo *in medias res*, což je velmi pěkně patrné již ze samotného úvodu práce. Také jeho prepisy pramenů (latinských i německých) jsou kvalitní, jen tu a tam najdeme překlep (*Centenplavimus* – s. 43). Poněkud nevhodné se mi zdá uvedení „Bílé knihy“ na s. 39, aniž by bylo vysvětleno, o jakou knihu přesně jde.

Struktura práce a struktura argumentace jsou přesvědčivé a logické. Autor jasně vymezuje své cíle, postupuje při výkladu citlivě, nezkracuje výpověď pramenů, zbytečně se neopakuje. Určitý nepoměr mezi pozorností věnovanou sedmnácti panstvím sasko-lauenburským a doméně šlikovské je pochopitelně dán přípustným rozsahem práce a zpracovaností problematiky. Přesto působí rozbor šlikovských panství spíše jako appendix a srovnání by jistě bylo možné prohloubit, přinejmenším v závěru práce. Snad by bylo vhodné si lépe „pohrát“ s názvy medailonků o jednotlivých panstvích, třeba i dát do názvu větších oddílů nějaký citát. Čtenářsky vstřícnější by bylo rozčlenit pasáže o sasko-lauenburských statcích na pododdíly věnované např. větším a menším panstvím, panstvím v severozápadních či středních Čechách (z výkladu o sasko-lauenburských statcích poněkud ční Záběhlce) nebo panstvím poznamenaným činností žen atp. (autor toto členění uvádí jen v rámci textu na s. 39 a odkazuje na tzv. Bílou knihu).

Materie je občas někdy podána příliš podrobně a opakování informací podobného typu může působit monotónně, je ovšem otázka, jak vůbec takový výklad pojmout, a je pochopitelné, že autor musel panství popsat, aby s nimi mohl dále pracovat. Autor při výkladu respektuje dobové správní celky a pečlivě je vymezuje – i když by bylo asi dobré rozlišit panství dle velikosti, možná i uvažovat o „blízkosti“ rezidence vůči jednotlivým částem barokní krajiny, která nepochybně také hrála při jejím utváření roli. Do jisté míry by ale bylo asi dobré – i vzhledem k „druhému“ životu raně novověké krajiny – zohlednit při výkladu i současné správní celky.

Příliš podrobný se mi jeví přehled o vzestupu a působení rodu Sasko-Lauenburských, ač výstup detailního Vokurkova výzkumu, částečně již publikovaný. Zde jsou proporce mezi výkladem o Šlicích a Sasko-Lauenburských vcelku vyvážené – M. Vokurka ovšem v případě Šliků více vychází z dosavadního bádání a je otázka, zda by některé podrobnosti nebylo možné vynechat nebo více vztáhnout k samotnému tématu práce.

Práce s prameny: přehled pramenů je rozumně rozčleněný, kvalitní a takřka vyčerpávající. Autor podnikl i cesty do německých archivů, což rozhodně není v rámci diplomové práce běžným standardem. M. Vokurka dále samostatně hodnotí literaturu a čerpá z ní ty nejinspiračnější přístupy. Zná literaturu zejména českou, anglosaskou i německou a kvalitně s ní pracuje, nebojí se přebírat inspiraci od geografů, historiků ap. – vytváří z toho konglomerátu vlastní soustavu a rámec pro svůj výzkum. Dobře překládá z angličtiny a jsem rád, že zachovává anglické citáty i v originálu – přece jen, každý překlad je zároveň i interpretace.

Názvy archivů a archivních fondů, zejména v němčině, bych uváděl spíše kurzívou. Při definování svých pravidel přepisu (autor se nevyjadřuje např. ke způsobu psaní umlautu či respektování nebo nerespektování hranic slov v písmu) by mělo být odkázáno na Šťovíčkova pravidla. M. Vokurka užívá pramenů vydaných i nevydaných, písemných pramenů narativních, egodokumentů, účtů i popisů panství a urbáru; dále plánů a pramenů

¹ Jako např. hned v druhé poznámce při citaci jeho vlastní bakalářské práce nebo v pozn. 61 (Rychnová).

² Nesprávný je apostrof v anglickém abstraktu (4. řádek odspodu).

³ Např. mezi s. 19/20 – v názvu alba *Wasserkünste*, podobně v poznámce 155 v díle P. Uličného. Někde najdeme „osířelý“ řádek (pozn. s. 26), někde pro označení strany „S.“ místo „s.“

⁴ Jen např. na s. 28 nahoře – místo „kvůli“ – díky, občas má sklon užívat neplnovýznamové sloveso „být“, což u četných popisů působí jednotvárně a neobratně; nebo opakuje slova jako „nacházet se“; „významným prvkem“, „významným krajinným prvkem“ na s. 58. Na s. 37 je „splodit“ místo „zplodit“, s. 42: „významnější“, „lovecká sídla“ na s. 47; za žurnalismus pokládám spojení „generovat zisk“.

obrazových i moderních map. Zejména obrazové prameny potom zhodnocuje v bohaté obrazové příloze, ovšem bylo by vhodné uvést, jaké např. postavy zobrazují grafiky z *Wasserkünste von Schlackenwerdt*, tj. bylo by dobré doplnit přesnější popisky k obrázkům. Vůbec by bylo vhodné toto dílo lépe okomentovat, nakolik je věrohodné – je to ideální obrázek nebo skutečný stav? Chápu, že začlenění ještě písemných příloh by již práci velmi rozšířilo, nicméně bylo by myslím vhodné aspoň některé popisy panství nebo i účty jako ukázkou pramene editovat (zvláště když je zřejmé, že M. Vokurka s těmito prameny pracoval a také je přepisoval). Rozumím také, že autor u všech map nemohl uvádět jejich časové vymezení, přesto to ale zkresluje jejich vypovídající hodnotu (mapy č. 3 a dále). Přílohy bych skutečně více valorizoval, naznačil, co na nich vidíme, třeba i usnadnil čtenářovu orientaci šipkami. Někdy jsou přílohy nepřehledné a méně kvalitní. Dobrý je komentář k mapám – jejich zpracování bylo jistě velmi náročné a představuje cenný přínos práce, ovšem doplněn by měl být i komentář k obrazové příloze, která je místy málo sdělná (a opět z ní vyplývá, že autor větší pozornost věnoval Šlikům). Imponuje seznam literatury a pramenů. Čtenář si jen povzdechne nad „levným“ tištěním diplomové práce dle současných pravidel, což jistě není vinou autora ...

V práci nacházím jen málo **nepřesností a sporných tvrzení**. Např. vnímám problematicky pojem *ideologie, ideologický vliv* – jeho užití jsme při přípravě práce s autorem důkladně konzultovali a zdůvodňuje jej i odkazem na literaturu, přesto bych byl rád, kdyby se k jeho užití vyjádřil i v rámci obhajoby. Trochu mnohomluvné a vlastně nepřesné mi připadá spojení „raně novověká krajina doby baroka“ (i když rozumím tomu, proč se autor vyhýbá pojmu barokní krajina). „Třicetiletá válka“ a „osvícenství“ jsou mezníky vzájemně poněkud odlišného charakteru, prosím tedy o jejich zdůvodnění. Barokní umění jistě nefunguje jen v katolickém prostředí: lze hovořit i o protestantské krajinotvorbě? Na s. 16 M. Vokurka hovoří o „reformačním“ procesu, za vhodnější pokládám označení „konfesionalizační“. Obecně by snad bylo vhodné dát větší prostor dnešní podobě sledovaných kulturních krajin – autor tak činí jen v některých příkladech, nikoli např. u Toužimi. *Virgo dolorosa* zmiňovaná na s. 44 bude spíše *mater*. Možná by bylo účelné v nějaké další verzi práce vymezit důkladněji i pojem rezidence versus panství.

Při popisech je někdy nejasný čas výkladu (např. při popisu ostrovské zahrady není úplně zřejmé, zda jde o stav daný albem či stav současný). Pozoruhodná je zmínka pramene o patronátu kostela „wie alte leuth außgesagt haben“. Co přesně lze spatřovat ve formulaci „Nach dem auch das Schloß zu Theusingen zu einer Fürstl. Residentz niemahls angeleget...“? Co rozumí „urbanizovanou plochou“ v Toužimi? Pojem „urbanizovaná krajina“ se objevuje i u výkladu o Ostrovu, snad by bylo dobré vysvětlit (Opravdu lze v případě tohoto malého městečka mluvit o urbanizaci?) Poněkud silné je tvrzení, že formování krajiny mohlo fungovat jako „nenásilná forma totality“ (s. 85) – bylo by dobré totalitu přesněji definovat – a může být totalita nenásilná?

Ve výkladu najdeme přece **jen jisté disproporce**. U popisu ostrovského panství se podrobně autor zmiňuje o jeho hospodářském využití, což jinde nenacházíme, ap. U Údrče není jasné, z jakých pramenů autor popisuje a poněkud se vytrácí hranice mezi současným a historickým stavem; chybí u ní popis současné situace. Někdy je prostě zdařilé propojování výpovědí různých pramenů, někdy méně. Lépe by bylo třeba zdůvodnit včlenění pasáže o říšských državách (není u nich zmíněno hospodářské využití). V závěru by bylo třeba prohloubit srovnání se šlikovskými doménami – vlastně Vokurka zde srovnává spíše se Šporkovými či Valdštejnovými útvary.

Práce je nepochybně **přínosná**, posouvá vlastní bádání dále a má i **obecný přesah**. Poměrně nově autor charakterizuje vztah člověka k barokní krajině, který není možno idealizovat. Smysluplnost srovnání dvou rozsáhlejších celků panství, kde byla navíc krajinotvorná činnost dlouhodobější než třeba u F. A. Šporka, je sice patrná, nicméně možná až v druhém plánu a bylo by dobré ji v samotném textu vyzdvihnout. Je zřejmé, že na některých panstvích byla péče vrchnosti větší, na některých menší – jistě je to dáno i osobními preferencemi aktérů, jež ovšem z pramenů nepostihneme vždy snadno. Jak vysvětlit horečné stavební aktivity Sasko-Lauenburských za třicetileté války – opravdu byla jejich majetková základna tak dobrá? Pozoruje autor např. v denících větší pozornost přírodě proti renesanci? Lze rozlišit nějak vztah např. k lesům, oborám, parkům a zahradám, nebo je to až záležitost romantismu? Jakým směrem by dávalo dle autora smysl rozšířit výzkum – spíše prostorově, srovnáním s dalšími komponovanými krajinami, nebo časově – např. směrem ke konci 18. století? Stihla zahrada „dorůst“, krajina se vyvinout do kýženého stavu?

Závěrečné hodnocení: M. Vokurka svou diplomovou práci sepsal na základě důkladného výzkumu v archivech domácích i německých, spojil výpověď obrazového a písemného (často nevydaného, paleograficky náročného a německy psaného) materiálu a dokázal výsledky archivního výzkumu aplikovat i v moderních geografických systémech a konfrontovat je s výsledky moderního bádání, a to hned v několika vědních disciplínách. Výsledky svého výzkumu prezentuje citlivě a skromně a dokáže nastolit i další badatelské otázky. **Domnívám se, že předkládaná diplomová práce výrazně přesahuje požadavky kladené na kvalifikační práci tohoto typu, a bez rozpaků ji doporučuji k obhajobě se známkou výborně.**